3. Кіндзерський Ю. Проблеми розвитку промисловості та розбудови ефективної промислової політики в Україні **/** Ю. Кіндзерський **//** Економіст**. – №** 8**. – 2012. – 22** с**.**

4. Офіційний сайт Державної служби статистики України **[**Електронний ресурс**]. –** Режим доступу **: http://www.ukrstat.gov.ua.**

5. Сучасний стан та перспективи інноваційного розвитку промислових підприємств **– [**Електронний ресурс**]. –** Режим доступу **: http://11021.ucoz.ru/ news/2011-06-12.**

6. The Global Competitiveness Report 2013-2014/World Economic Forum.-Geneva, Switzerland: 2013.-551c. [Електронний ресурс**]. –** Режим доступу **: www.Weforum.org/reports/global–competitiveness–report–2013-2014.**

7. Фарат О**.** В**.** Формування механізму реалізації державної інвестиційної політики України та напрями його вдосконалення **/** О**.** В**.** Фарат **//** Вісник Буковинського державного фінансово-економічного університету**. – 2013.-** № **1(24). –** С**. 276-282.**

УДК **368.01**

Русул Л. В., к.е.н.,
Буковинський державний фінансово-економічний університет,
м. Чернівці

Особливості розвитку ринку страхових послуг в умовах посилення глобалізаційних процесів

Досліджено особливості розвитку ринку страхових послуг у сучасних умовах. Проаналізовано динаміку розвитку ринку, досліджено вплив основних факторів. Підведено підсумки розвитку міжнародного ринку страхування та місце України на ньому. Наведено основні проблеми розвитку ринку страхування на міжнародному рівні. Запропоновано ряд заходів з метою покращення рівня розвитку ринку страхових послуг, включаючи захист страхувальників, посилення вимог до платоспроможності страховиків.

Ключові слова: *ринок страхових послуг, глобалізаційні процеси, страхові премії, страхові виплати, страхова компанія*

Исследованы особенности развития рынка страховых услуг в современных условиях. Проанализирована динамика развития рынка, исследовано влияние основных факторов. Подведены итоги развития международного рынка страхования и место Украины на нем. Приведены основные проблемы развития рынка страхования на международном уровне. Предложен ряд мероприятий с целью улучшения уровня развития рынка страховых услуг, включая защиту страхователей, ужесточение требований к платежеспособности страховщиков.

Ключевые слова: *рынок страховых услуг, глобализационные процессы, страховые премии, страховые выплаты, страховая компания*

In this article the peculiarities of the insurance market in modern life are investigated. The dynamics of the market development is analyzed, the influence of the main factors is examined. The results of the international insurance market and the place of Ukraine on it are summarized. The basic problems of the insurance market on the international level are indicated. The number of measures to improve the level of development of the insurance market, including protecting of insurers and increasing of requirements for paying capacity of insurers are suggested.

Keywords: insurance market, globalized processes, insurance bonuses, insurance payments, insurance company

Постановка проблеми. Страховий ринок сьогодні є одним із сегментів фінансового ринку України, який найбільш динамічно розвивається, завдяки зростаючому обсягу класичного ринку з колосальним інвестиційним потенціалом. Основними завданнями ринку страхових послуг є забезпечення належного соціального захисту населення та ефективна реалізації інвестиційної функції, адже в світі страхування йде поруч з інвестуванням. В умовах євроінтеграції до страхового ринку держави ставляться істотно нові вимоги,

реалізація яких дасть можливість конкурувати з ринками європейських країн, інтенсивно залучатись до операцій з перестрахування і тому сьогодні є потреба у вивченні та аналізі слабких та сильних сторін розвитку ринку страхових послуг України.

Постановка завдання. Посилення інтеграційних процесів, загальна тенденція глобалізації ставить питання щодо визначення ролі та місця ринку страхових послуг України на міжнародному рівні, приєднання його до загальносвітових тенденцій, до нових умов щодо рівня платоспроможності, достатності капіталу, можливостей вхідного перестрахування. Тому дослідження зазначених завдань є важливим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню ринку страхових послуг та діяльності компаній на ньому присвячено ряд досліджень таких вітчизняних фахівців як С. Осадця **[7],** О. Залєтова **[4],** Н. Ткаченко **[10],** Н. Внукової **[2],** О. Гаманкової **[3],** а також таких економістів-практиків як Д. Ванина **[1],** І. Малікової **[5]** та ряду інших. Ефективний розвиток страхового ринку призведе до зменшення навантаження на соціальний бюджет країни в цілому. У зв'язку з цим роль держави на ринку страхування має важливе значення. Враховуючи кризові умови розвитку економіки держави, зростає роль наукових розробок, адже страховий ринок потребує нових методів та підходів дослідження та розвитку.

Виклад основного матеріалу. Відповідно до даних дослідження швейцарської **Swiss Re** та звіту **Sigma 3/2013 «World insurance in 2012: Progressing on the long and winding road to recovery»,** сукупний обсяг страхових премій у світі склав **4,613** трлн доларів, що на **2,4 %** більше за показник **2011** року. Економічне зростання в після кризовий період сприятиме збільшенню частки країн у сукупному обсязі премій у найближчі роки **[8,** с. **29].**

Лідером глобального ринку страхування вже декілька років поспіль залишається США з часткою на ринку у **2012** році **27,6 %,** що на **1 %** більше ніж у попередньому році. Другу і третю позицію займають Японія з часткою **14,2 %** та Великобританія **– 6,8 %.** Хоча у США та Японії простежується зростання в цілому на **2 %** і **8 %,** у Великобританія незначне уповільнення на **2 %.** Швидке зростання показує Китай, який у **2011** році займав **6** позицію у рейтингу з часткою на ринку **4,8 %,** у **2012** році частка збільшилась до **5,3 % –** четверта позиція в рейтингу.

України, на жаль, у рейтингу **– 50,** з часткою на глобальному ринку страхових послуг **0,07 %,** роком раніше вона була **– 49,** залишивши попереду Росію **– 24** позиція з часткою **0,24 %.** Якщо детальніше розглянути рейтинг країн, то країни Європи у **2012** році засвідчують незначне скорочення страхових премій **(**Франція на **5,5 %,** Італія на **5,7 %).**

Аналіз зібраних страхових премій по регіонах, свідчить про те, що лідером залишається Європа, частка якої **33,3 %,** хоча вона показує скорочення майже на **3 %,** всі інші регіони, крім Океанії, показують зростання, лідером якого є Карибський басейн та Латинська Америка, де зростання склало **11,7 % [8,** с. **30].**

Як свідчить дослідження європейський ринок перебуває на стадії незначного скорочення. Частка України є дуже мізерною, це може свідчити про те, що український страховий ринок має великий потенціал, але без підтримки з боку держави ми не зможемо конкурувати на глобальному рівні, що може призвести до збільшення частки страхування в іноземних страховиків.

Якщо розглянути розвиток страхового ринку в контексті страхування життя і ризикового страхування, то частка страхових премій зі страхування життя є більшою **– 56,8 %.** Найбільш розвинуте страхування життя в Люксембурзі з часткою **88,7 %,** Гонконзі **– 88,6 %** та Ірландії **– 83,8 %.** Український ринок

страхування життя на локальному рівні займає лише **8 %**, хоча показує зростання на **47 %**. За рівнем надходження страхових премій ті ж країни та регіон зберігають свої позиції.

На ринку ризикового страхування, частка якого на глобальному рівні склала **43,2 %**, ситуація дещо інша. Перше і друге місце зберігається за США і Японією, а третю позицію займає Німеччина з часткою **6,3 %** (проти **34 %** у США). Частка сегменту на локальному ринку в Україні складає **92 %** (зростання на **4,2 %**), більше показує Білорусія – **95 %**.

Незначний ринок страхування життя проти ризикового страхування в Україні не може слугувати інвестиційним джерелом та ефективним механізмом соціального забезпечення населення, але тенденції показують, що ринок страхування життя набирає обертів, в першу чергу це пов'язано з проведенням пенсійної реформи в Україні.

Журнал **Forbes** опублікував найбільші страхові компанії світу у **2012** році, першу і другу позицію зайняли **Allianz** і **AXA Group**, також до рейтингу ввійшли: **31** компанія з США, **8** – Великобританії, Швейцарії і Канади – по **7**, Німеччини, Італії, Франції – по **4**. На жаль, українських страхових компаній серед **2000** не знайшлося **[11, с. 32]**.

Український страховий ринок у **2013** році показує незначне зростання. Розглянемо детальніше розвиток ринку. Ринок страхових послуг залишається найбільш капіталізованим серед інших небанківських фінансових ринків. Загальна кількість страхових компаній станом на **31.12.2013** р. становила **407**, у тому числі СК **«life»1 – 62** компанії, СК **«non-life» – 345** компанії, (станом на **31.12.2012** р. **– 414** компанії, у тому числі СК **«life» – 62** компанії, СК **«non-life» – 352** компаній).

За **2013** рік частка валових страхових премій у відношенні до ВВП становила **2,0 %**, що на **0,5** в.п. більше в порівнянні з **2012** роком; водночас, частка чистих страхових премій у відношенні до ВВП за **2013** рік становила **1,5 %** та залишилась на рівні **2012** року.

У порівнянні з **2012** року на **7 153,7** млн грн **(33,3 %)** збільшився обсяг надходжень валових страхових премій, обсяг чистих страхових премій збільшився на **1 273,9** млн грн **(6,3 %)**. Основним фактором зростання валових страхових премій, у порівнянні з **2012** роком, стало збільшення обсягу внутрішнього перестрахування на **5 879,6** млн грн **(5,8** разів**)**. Разом з цим, питома вага чистих страхових премій у валових страхових преміях за **2013** рік становила **75,2 %**, що на **19,1** в.п. менше в порівнянні з відповідним періодом **2012** року. Основними змінами за видами страхування, що вплинули на це, є зростання чистих страхових премій з таких видів страхування як: страхування життя (збільшення чистих страхових премій на **667** млн грн **(36,9 %)**); добровільне особисте страхування (збільшення чистих страхових премій на **441,3** млн грн **(15,4 %)**); страхування фінансових ризиків (збільшення чистих страхових премій на **302,9** млн грн **(14,4 %)**).

Рівень валових виплат у порівнянні з аналогічним періодом **2012** року **(23,9 %)** зменшився на **7,7** в.п. та становив **16,2 %**. Таке падіння відбулося за рахунок зменшення обсягу валових страхових виплат на **9,7** в.п. при збільшенні на **33,3 %** надходжень валових страхових платежів. Обсяг чистих страхових виплат зменшився на **8,1 %**. У структурі зазначеного показника відбулися значні зміни в розрізі видів страхування: у порівнянні з аналогічним періодом **2012** року приріст страхових виплат відбувся за такими видами страхування: страхування життя **(81,7 %)**, медичне страхування (безперервне страхування здоров'я) **(12,1 %)**, при цьому зменшилися чисті страхові виплати зі страхування фінансових ризиків **(79,6 %)**, страхування майна **(65,6 %)**, страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ **(51,7 %)**,

страхування кредитів **(39,7 %) [12].**

Чисті страхові виплати з автострахування **(**КАСКО**,** ОСЦПВ**, «**Зелена картка**»)** зазнали невеликих змін **(**темп приросту **– 3,3 %).**

Страхові резерви станом на **31.12.2013** р**.** зросли на **14,8 %** у порівнянні з аналогічною датою **2012** року**,** що пояснюється істотним збільшенням надходжень валових страхових платежів**.**

Також**,** у порівнянні з аналогічним періодом **2012** року зросли такі показники**,** як загальні активи страховиків**,** обсяг сплачених статутних капіталів **(**так**,** станом на **31.12.2013** р**.** їх приріст становив **18,1 %** та **4,5 %** відповідно**).** Разом з цим**,** активи**,** визначені ст**. 31** Закону України **«**Про страхування**»** для представлення коштів страхових резервів**,** зменшилися на **22,4 %.** Приріст загальних активів страховиків у обсязі **18,1 %** у порівнянні з аналогічною датою **2012** року частково пояснюється тим**,** що до загального обсягу активів**,** у зв'язку зі змінами звітних форм для страховиків**,** стали зараховувати частки перестраховиків у страхових резервах у обсязі **3 052,8** млн грн**,** яка до цього не збільшувала величини активів страховиків**.**

Зменшення активів**,** визначених ст**. 31** Закону України **«**Про страхування**»** для представлення коштів страхових резервів**,** обумовлене**,** в першу чергу**,** зменшенням обсягів акцій на **40,3 % (**з **29,9** млрд грн станом на **31.12.2012** р**.** до **17,8** млрд грн станом на **31.12.2013** р**.),** які складають близько **47 %** зазначених активів**.** Також спостерігається зменшення за такими видами активів як облігації **(**на **48,5 %),** нерухоме майно **(**на **7,9 %),** цінні папери**,** що емітуються державою **(**на **9,8 %).** При цьому**,** збільшилися активи у грошових коштах на поточних рахунках **(**на **15,6 %),** банківські вклади **(**депозити **(**на **6,3 %),** права вимоги до перестраховиків **(**на **59,5 %).** Станом на **31.12.2013** році у порівнянні з аналогічним періодом **2012** року структура активів дозволених категорій**,** які використовують страховики для представлення коштів страхових резервів**,** суттєво не змінилася**.** Динаміка обсягів активів**,** статутних капіталів та страхових резервів страховиків продовжує демонструвати помірне зростання**,** проте якість і адекватна диверсифікація активів все ще залишаються проблемним питанням для страхових компаній**.**

Як бачимо**,** ринок розвивається швидкими темпами**,** що дає можливість стверджувати про покращення позиції на глобальному рівні**,** хоча на рейтинг це реального впливу не матиме**.** Важливим фактор розвитку страхового ринку в Україні залишається проведення ефективного жорсткого регулювання ринку страхових послуг**.** Глобальна тенденція свідчить про посилення регулювання страхового та перестрахового бізнесів**.** Незважаючи на основні принципи**,** декларовані Другою директивою по платоспроможності страхових і перестрахувальних компаній країн ЄС **(Solvency II),** а також вимоги Міжнародної асоціації органів страхового нагляду **(IAIS),** покликані сприяти уніфікації національних систем регулювання**,** фрагментованість регулювання в глобальному масштабі є основним фактором**,** що перешкоджає міжнародній експансії**,** оскільки обмежує доступ на ринки і обумовлює збільшення вимог до достатності капіталу і операційних витрат **[6].**

Однак є й позитивні фактори**,** пов'язані із зміною і жорсткістю регулятивних вимог**.** Реалізація вимог **Solvency II** може призвести до зростання попиту на угоди**,** що передбачають спрощені вимоги до обсягу капіталу для страхових компаній з більш високим рівнем платоспроможності**.** Однак запізніле впровадження цих вимог зменшує затребуваність таких продуктів на ринку**.**

Висновки і перспективи подальших розвідок у даному напрямі. Ринок страхових послуг України є одним із найбільш динамічно розвиваючим сегментом фінансового ринку**,** який показує не лише нарощення страхових премій**,** але й покращення показників обсягу страхових резервів**,** статутних

капіталів, збільшення активів. Хоча на сьогоднішній день в ряді компаній призначено тимчасову адміністрацію, ринок фактично олігополістичний, велика частка «кишенькових» компаній, компанії зі страхування життя не мають достатнього капіталу, фінансової міцності для проведення ефективної інвестиційної політики, до кінця не вирішено питання переведення страхових компаній на загальні умови оподаткування, рівень платоспроможного попиту населення дуже низький, відсутність обов'язкового медичного страхування, рівень корпоративного страхування низький, перевага ризикових видів страхування над накопичувальними, ці та багато інших проблем потребують негайного вирішення, виходячи із умов євроінтеграції. Тому регулювання сьогодні повинно бути жорстким, що дасть можливість повною мірою запрацювати страховому ринку на благо економіки, а в перспективі і вийти на європейський рівень. Для забезпечення стабільності розвитку страхового ринку на підставі удосконалення системи правового забезпечення та системи регулювання, нагляду і контролю за діяльністю учасників страхового ринку необхідно:

- забезпечити подальшу адаптацію законодавства України у сфері страхування до законодавства Європейського Союзу;
- внести зміни до Цивільного і Господарського кодексів України, Законів України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про страхування», «Про обов'язкове страхування цивільно-правової відповідальності власників наземних транспортних засобів» з метою їх узгодження між собою та удосконалення договірних відносин у сфері страхування, класифікації ризиків і видів страхування, посилення системи державного регулювання ринку страхових послуг;
- привести Закон України «Про страхування» у відповідність із Законом України «Про недержавне пенсійне забезпечення»;
- удосконалити правове, організаційне та ресурсне забезпечення діяльності Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг;
- сприяти захисту економічної конкуренції на страховому ринку для удосконалення умов його функціонування на конкурентних засадах;
- внести зміни до законодавства щодо розвитку довгострокового страхування життя, участі страховиків у системі недержавного пенсійного забезпечення;
- розробити концептуальні підходи та сприяти прийняттю відповідних законів щодо участі страховиків в обов'язковому медичному страхуванні;
- запровадити стимулюючу податкову політику для розвитку особистого страхування, довгострокового страхування життя, участі страховиків у системі недержавного пенсійного забезпечення, обов'язкового медичного страхування шляхом віднесення внесків з цих видів страхування на валові витрати юридичних осіб та удосконалення оподаткування доходів фізичних осіб.

Список використаних джерел

1. Ванин Д. Перспективи та проблеми вхідного зарубіжного перестрахування **/** Д. Ванин **//** Страхова справа**. – 2013. –** № **2. –** С**. 34-37.**

2. Внукова Н. М. Адаптація вимог **Solvency II** до умов функціонування страхового ринку України **/** Н. М. Внукова, С. А. Ачкасова, І. В. Скорик **//** Фінанси України**. – 2013. –** № **9. –** С**. 76-82.**

3. Гаманкова О. Страховий ринок України в глобальному страховому просторі **/** О. Гаманкова **//** Страхова справа**. – 2012. –** № **2. –** С**. 8-12.**

4. Залєтов О. Ринок корпоративного страхування в Україні: стан і перспективи розвитку **/** О. Залєтов **//** Страхова справа**. – 2012. –** №**4. –** С**. 32-36.**

5. Малікова І. П. Особливості реалізації страхового товару на ринку фінансових послуг **/** І. П. Малікова **//** Зовнішня торгівля : економіка, фінанси, право**. – 2013. –** № **1. –** С**. 106-111.**

6. Міжнародний ринок перестрахування в **2013** році характеризується тиском на тарифи і

диверсифікацією. Огляд **S&P** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : **http://www.forinsurer.com**.

7. Осадець С. Напрями модернізації страхової справи / С. Осадець // Страхова справа. – **2012**. – № **2**. – С. **13-17**.

8. Стейб Д. Огляд глобального ринку страхування в **2012** році. / Д. Стейб, М. Путайя // Страхова справа. – **2013**. – № **2 (50)**. – С. **28-31**.

9. Страховой рынок Украины за **9** месяцев **2013** года вырос на **35,2 %** до **21,4** млрд грн – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : **http://www.forinsurer.com**.

10. Ткаченко Н. Принципи організації ефективних комплексних продажів у роздрібному страхуванні / Н. Ткаченко, Н. Рябоконь // Світ фінансів. – **2012**. – № **3**. – С. **152-161**.

11. Forbes назвав найбільші страхові компанії світу в **2012** році // Страхова справа. – **2013**. – № **2 (50)**. – С. **32-33**.

12. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : **http://www.nfp.gov.ua**.

УДК **336.1:5**

Струк Б. М.,
Науково-дослідний фінансовий інститут
«Академія фінансового управління»,
м. Київ

Багаторівнева система показників релевантної оцінки бюджету розвитку

Досліджено поняття «релевантна оцінка» та визначено релевантну оцінку бюджету розвитку, який є складовою частиною місцевих бюджетів. Здійснена спроба сформувати основні положення багаторівневої системи показників релевантної оцінки бюджету розвитку, яка базується на властивостях, які проявляє бюджет розвитку як економічний об'єкт дослідження. Запропонована комплексна система багаторівневої оцінки бюджету розвитку.

Ключові слова: *бюджет розвитку, економічне зростання, бюджетні інвестиції, капітальні видатки, субвенції, трансферти.*

Исследовано понятие «релевантная оценка» и определены релевантную оценку бюджета развития, который является составной частью местных бюджетов. Осуществлена попытка сформировать основные положения многоуровневой системы показателей релевантной оценки бюджета развития, основанная на свойствах, которые проявляет бюджет развития как экономический объект исследования. Предложена комплексная система многоуровневой оценки бюджета развития.

Ключевые слова: budget development, economic growth, government investment, capital expenditures, grants, transfers.

The idea of «assessment of the relevant» analysed and defined relevant assessment of the budget, which is part of local budgets. Attempt directed for formed the main positions multilevel system of relevant performance evaluation of the budget, which based on properties what shows the budget of development as an economic object of study. The complex system of multilevel assessment of the development budget proposed.

Keywords: the budget of development, the budget investments, the capital expenditures, subsidies, transfers.

Постановка проблеми. Бюджетна політика є вкрай важливою складовою діяльності всього державного апарату. Забезпечення ефективного розвитку без належного та ефективного провадження бюджетної політики на різних рівнях є практично неможливим для українських реалів, тим більше в умовах глибинної диспропорційності розвитку регіонів. Саме це і зумовлює необхідність розроблення нових та удосконалення існуючих показників оцінювання бюджетної політики, та бюджету розвитку зокрема, як одного із інструментів реалізації бюджетної політики. Від якісного та релевантного оцінювання стану